Abstrakt

Dnes účinný trestní zákoník, č. 40/2009 Sb., obsahuje trestný čin podvodu (§ 209) a zvláštní případy pojistného (§ 210 TZ), úvěrového (§ 211TZ) a dotačního podvodu (§ 212) - tedy celkem čtyři samostatné trestné činy zabývající se podvodnou delikvencí. Nebylo tak tomu však vždy. Ještě před méně než dvaceti lety obsahovalo české platné právo pouze trestný čin tzv. obecného podvodu. Nicméně nemožnost postihnout veškerá podvodná jednání dle tzv. obecného podvodu (dnes § 209 TZ) vedla v minulosti zákonodárce k přijetí dalších tří výše zmíněných zvláštních trestných činů. Nedokonalost právní úpravy v této oblasti (zvláště v činnosti pojišťoven a bank), jak ukázaly zejména devadesátá léta minulého století, měla dalekosáhlé důsledky pro ekonomiku republiky jako celku a společnost si nese stigmata z této neblahé zkušenosti až do dnešních dnů.

Nyní v době globální ekonomické recese navíc počet podvodných jednání stoupl, neboť v důsledku nízké zaměstnanosti, nedostatku zakázek, obecné zadluženosti společnosti atp. nejsou dlužníci často schopni dostát svým finančním závazkům a uchylují se k trestné činnosti. Proto je mimořádně důležité využívat preventivních nástrojů k předcházení, zamezení a případnému včasnému odhalení podvodného jednání.

Pravděpodobnost provedení podvodného jednání determinuje přitažlivost cíle, kterého se snaží pachatel dosáhnout. Toto je jeden z důvodů, proč nelze pachatele podvodného jednání striktně definovat, neboť pro každého jedince se neprávem získané plnění bude lišit svojí kvalitou, rozsahem atp. Dále důležitou roli hrají tzv. kognitivní skripta, kterými rozumíme představy pachatele o sobě samém a jiných osobách.

Základní dělení podvodného jednání se uvádí na tzv. vnější a vnitřní. Vnější podvodná jednání se vyznačují obvykle svojí jednorázovostí - tedy jednorázovostí pachatelova jednání a konají je typicky osoby, které např. nejsou v zaměstnaneckém poměru k poškozenému - stojí vně nějaké struktury či organizace. Naopak vnitřních omylů se dopouštějí zpravidla zaměstnanci nebo osoby ve vedení poškozeného subjektu a tuto činnost provádějí většinou po delší dobu. Autor této práce navrhuje zavedení třetí hybridní kategorie, která by pokryla případy, kdy pachatel např. klient banky ve

spolupachatelství s úředníkem banky systematicky vyvádí z bankovního domu finanční prostředky, na něž nemá nárok. Takové jednání v sobě snoubí podvodné jednání vnitřní i vnější.

K úspěšnému boji proti podvodné delikvenci je zapotřebí společnosti s alespoň elementární znalostí právních předpisů, nastavení a užívání preventivních mechanismů a v neposlední řadě zakotvení tzv. *whistleblowingu* do českého právního řádu, jenž by pomohl na podvodná jednání efektivněji upozorňovat.